

Motion till riksdagen

1988/89:So327

av Charlotte Cederschiöld (m)

Skärpta krav vid omhändertagande av barn

Enligt § 7 lagen om vård av unga LVU kan i vissa fall omedelbart omhändertagande av person under 20 år ske. Länsrätten skall, om inte synnerliga skäl föreligger, pröva beslutet inom en vecka från att beslutet och handlingarna kom till rätten. Enligt § 9 LVU skall länsrätten om den unge är omhändertagen hålla förhandling i målet inom två veckor från den dag ansökan inkom.

Fastställer länsrätten beslut om omedelbart omhändertagande har socialnämnden fyra veckor på sig från den dag omhändertagandet verkställdes att ansöka hos länsrätten om att den unge skall beredas vård med stöd av lagen.

Vill länsrätten komplettera utredningen finns möjlighet till ytterligare förlängning som inte har någon tidsgräns. Detta skall kunna tillämpas endast i undantagsfall.

Totalt kan det här handla om sex till sju veckor, eftersom rätten kan behöva någon/några dagar på sig för att ta ställning i dessa svåra, allvarliga samt integritetskränkande och ofta "delikata" ärenden.

Det finns exempel på att barn flyttas från en dålig miljö till en ännu sämre sådan. Ett barn som redan är otryggt blir genom myndighetsingripandet ännu otryggare och får ännu större svårigheter att anpassas till ett normalt liv. Det kan bli effekten även om lagstiftarens syfte är gott.

JO Tor Sverne har belyst dessa allvarliga problem och inte minst de brutna föräldrakontakterna i sin ämbetsberättelse till riksmötet 1986/87. Exempelvis framhåller han där: "Det bör inte få förekomma att barnet skiljs från det egna hemmet för att därefter i olika familjehem möta en fortsatt otrygghet".

JO fann det vidare särskilt anmärkningsvärt att det förekommer sådana brister i kontakter mellan barn samt biologiska föräldrar och andra närstående. Sverne anförde: "Jag har i flera ärenden kunnat iakttaga att ett beslut om vård enligt LVU har lett till att alla kontakter mellan barnet och dess anhöriga har brutits, oaktat hinder mot sådana kontakter inte har förelegat. Ett beslut om vård enligt LVU har på så sätt kunnat medföra inte bara att barnet i det inledande skedet har skiljt från föräldrarna mot deras vilja utan att även föräldrarna på sikt förlorat all kontakt med barnet".

Ett skäl till att kommunerna ådragit sig JO:s kritik kan vara en bristande förståelse för familjebandens betydelse för själslivet. Det handlar ju om avvägningar mellan detta och felaktigheter samt svårigheter i familjemiljön. Avvägningen kan bli felaktig om familjebandens betydelse tillmätts för svagt värde. Ett lagsystem, som möjliggör för myndigheterna att helt och

totalt bryta kontakten mellan barn och föräldrar även på sikt, behöver förstärka inslaget av rättssäkerhet. I annat fall leder regelsystemet lätt till felaktiga placeringar med allvarliga konsekvenser för drabbade barn och föräldrar.

Lagen om vård av Missbrukare (LVM) ger även den möjlighet till omedelbart omhändertagande. Tidsfristerna är här kortare än i LVU. Där har snabbare handläggning möjliggjorts. Även vid häktningsförhandling är tidsfristerna kortare.

De allvarliga ingrepp i friheten det rör sig om då LVU tillämpas kan få långsiktiga psykiska effekter hos en människa. Det gäller i hög grad barn, som inte alltid kan förstå skälen till omhändertagandet.

En felaktig anmälan, som i efterhand visar sig helt sakna grund, kan leda till att ett barn rycks ur sin familj för att placeras på barnpsykiatrisk avdelning för utredning i fyra veckor.

Socialnämnden gjorde i det här fallet en helt annan bedömning än läkarna, och hade beslutat om omhändertagande i fyra veckor. Den familj som råkat ut för något sådant, när det visar sig att omhändertagandet helt saknade grund, har drabbats av ett orimligt ingripande under för lång tid. För barnet var detta en traumatisk upplevelse.

Socialnämnden får också enligt § 16 LVU bestämma om den unges rätt till umgänge med föräldrarna under omhändertagandet. I detta fall beslöt man att föräldrarna inte skulle få träffa sin sex-årige son, ett beslut som läkarna lyckades riva upp.

Hela familjens sociala liv har påverkats. Av myndigheterna fick familjen rådet att flytta från orten. När det kan gå till så, har uppenbarligen myndigheterna en så stark ställning gentemot medborgarna att risk för fler allvarliga felsteg föreligger. Kraven för omedelbart omhändertagande bör därför skärpas.

Ingripandet bör ske i den omhändertagnes intresse, inte i första hand med hänsyn till administrativa rutiner. I all synnerhet som nämnden som i det här fallet inte avsåg ha personlig kontakt med kontrahenterna utan endast ta ställning utifrån socialsekreterarens uppfattning.

Allvarliga inskränkningar av den personliga friheten kan bli nödvändiga. Möjlighet till utredning måste också finnas. Men det är svårt att förstärka kraven för ingripande skall ligga på en lägre nivå än vad som gäller för anhållande och häktning samt omhändertagande av missbrukare.

Mot bakgrund av det anförda finns anledning att förkorta socialnämndens möjlighet till generell frihetsberövande i fyra veckor.

Regeln bör ändras på så sätt att socialnämnden skall ansöka hos länsrätten om att den unge skall beredas vård inom två veckor. Denna tidsram skall kunna utvidgas endast i undantagsfall då synnerliga skäl föreligger. Vid dessa undantagsfall skall i nämnden anmälas att utsträckning av tiden kan bli nödvändig för att utredningen inte kan klaras inom två veckor, dvs. nämnden vet då att ett extra sammanträde kan bli aktuellt.

Med JO Tor Svernes ord "... det måste med skärpa understrykas att vår rättsordning i barnets intresse kräver en mycket ingående och noggrann prövning för att barn skall få tagas om hand utanför det egna hemmet".

En översyn av området synes angelägen och då i synnerhet vad gäller

krav och tidsfrister för omedelbara omhändertaganden och villkor för permanenta omhändertaganden.

Mot. 1988/89
So327

Hemställan

Mot bakgrund av det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär en översyn av krav och tidsfrister för omedelbara omhändertaganden samt av villkoren för permanenta omhändertaganden, syftande till skärpta krav i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm 25 januari 1989

Charlotte Cederschiöld (m)